

* Jevgenij Ivanovič Zamjatin - My

* 1884 - 1937

* 1921, česky 1927

* Příběh inženýra D-503

* Jednotný stát - nejvyšší činitel Dobrotitel

* Prosklené domy, nalinkovaný život,

* povolenky pro sex ve vyhrazených hodinách,

* předepsaných 50 kousnutí u každého sousta.

* **Entropie**

X

* automaticnost, strojovost

* dehumanizace, pasivita

* poslušnost, sterilita

* Triumfující člověk davový

* Operace mozku odstraňující představivost

Energie

tvořivost

svobodomyslnost

hledání alternativ

Za 120 dní skončí stavba INTEGRÁLU

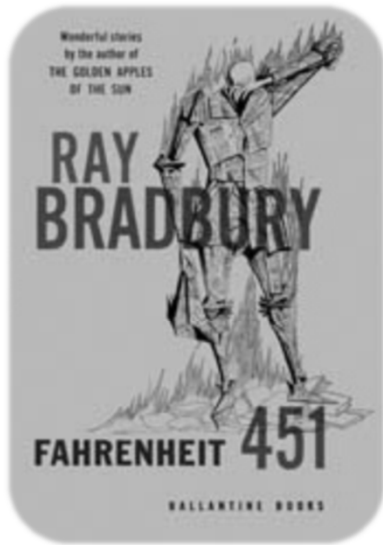
Blíží se veliká historická chvíle, kdy se první INTEGRÁL vznese do kosmického prostoru. Před tisíciletím podřídili vaši hrdinní předkové moci Jednotného státu celou zeměkouli. Na vás je dosáhnout ještě slavnějšího vítězství: zintegrovat skleněným, elektrickým, ohňodechým INTEGRÁLEM nekonečnou rovnici vesmíru. Na vás je vložit blahodárné jařmo rozumu na nevědomé bytosti sídlící na jiných planetách - snad ještě v divošském stavu svobody. Nepochopí-li, že jim přinášíme matematicky neomylné štěstí, jsme povinni jim je vnutit. Ale dříve než zbraně vyzkoušíme slovo.

Jménem Dobroditele oznamuje se všem číslům Jednotného státu:

Každý, komu nechybějí vlohy, je zavázán sepsat traktáty, tendenční poezii, manifesty, ódy nebo jiná díla o kráse a vznešenosti Jednotného státu.

To bude první náklad, který ponese INTEGRÁL. Ať žije Jednotný stát, ať žijí čísla, ať žije Dobroditel!

Já, D-503, Hlavní konstruktér Integrálu, jsem jen jedním z matematiků Jednotného státu. Mé pero navyklé číslicím není schopno vytvořit hudbu asonancí a rýmů. Pokusím se pouze zaznamenat to, co vidím, co si myslím - přesněji, co si myslíme MY (ba právě - MY, a toto MY necht' stojí v titulu mých záznamů). Ale bude to derivát našeho života, matematicky dokonalého života Jednotného státu, a co jiného by tedy mohlo vzniknout než veliká báseň? Vznikne sama od sebe, mimo moji vůli - věřím tomu a vím to.

1951, 53

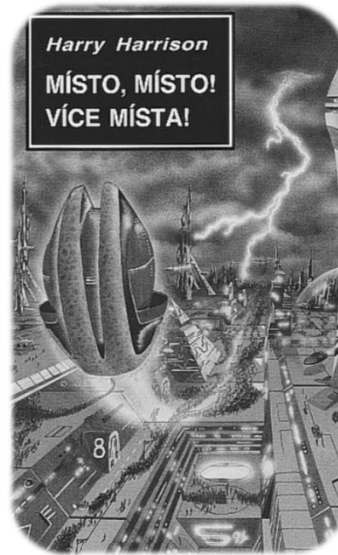
1953

Šumsi,
Krachle,
Superky

1952

1982

1966

1888

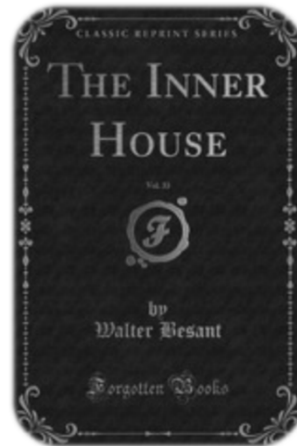
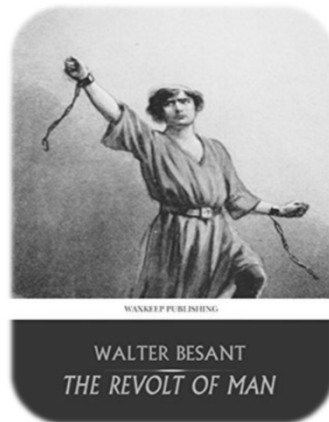
1984

1899

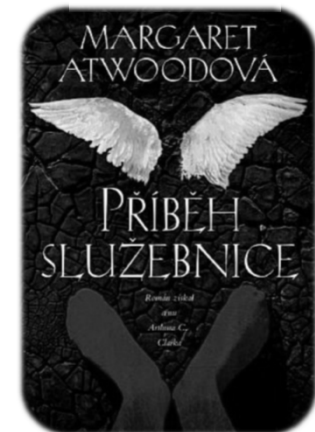

1982

1985

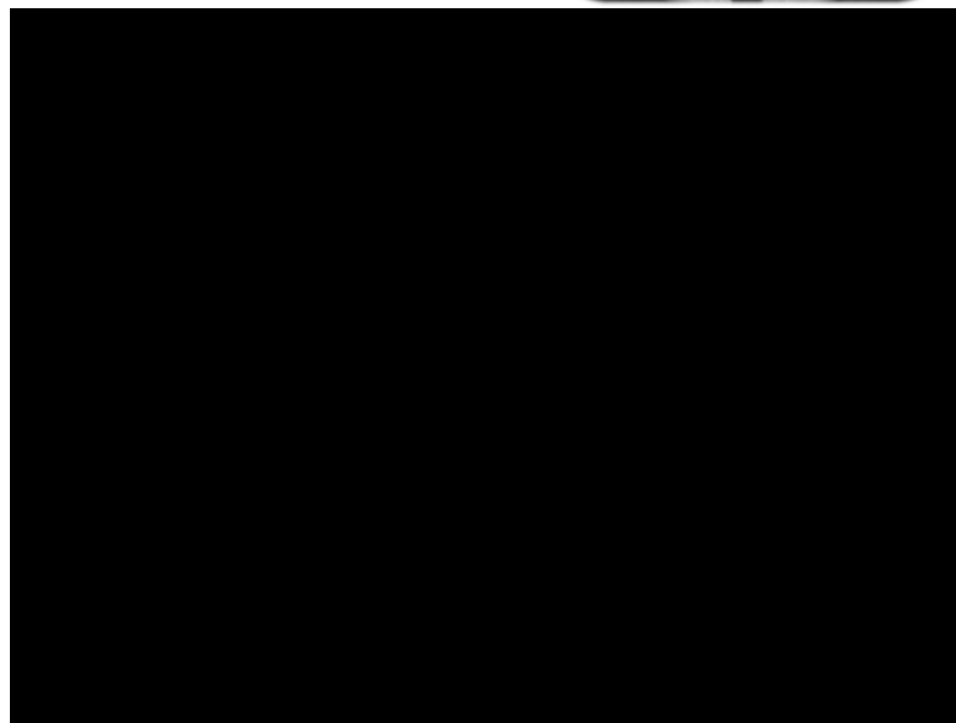
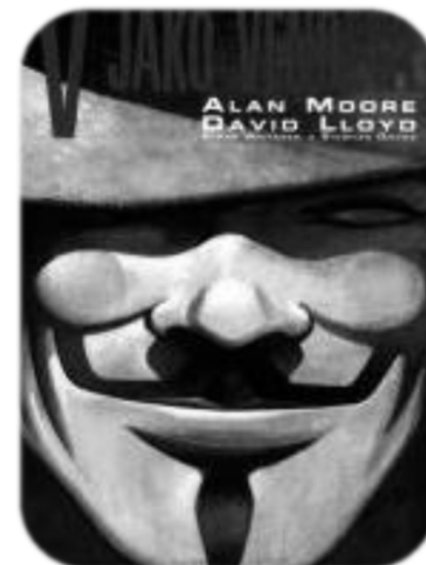
61

Suzanne Collinsová: Hunger Games trilogie (2008-2010)
Veronica Rothová: Divergence trilogie (2012-2014)

Zábava - reality show
Dokonalost navenek
Smývání žánrových hranic
Technologie

* Osvícenství

Rozlišení přirozeného
a
nadpřirozeného světa

* Madame d'Aulnoy (1651-1705)

* contes de fées (fairy tales)

Odlišení příběhů vyprávěných v minulosti od příběhů vyprávěných v současnosti

* Charles Perrault

* Červená Karolína

Inspirace folklorními příběhy

Alegorie, kritika
současnosti, d
mravů

P.G. Castex: „průkopník
moderní fantastiky.“
Nadpřirozené vniká do
přirozeného světa → váhání
čtenáře o realitě, Tzvetan
Todorov

* Filozofické povídky

* Voltaire (1694-1778): Princezna babylonská, Bílý býk

* Jacques Cazotte (1719-1792): Le Diable amoureux

*William Shakespeare

IKONY SF

* (1564-1616)

* *Bouře* (1610-11)

* *Nepřístupný ostrov*

Ostrov, jiná planeta

* *Samotářský kouzelník/filozof Prospero*

Šílený vědec, čaroděj

* *Krásná a naivní Miranda*

Dcera vědce, krásná hrdinka

* *Nadpřirozený sluha Ariel*

Pomocník a průvodce, robot

* *Netvor Kalibán*

Monstrum, mutant, robot

* *Víly a lesní duchové, inscenace představení*

Godgame

* Hamlet

Duch jako „skutečná“ postava

* Sen noci svatojánské

Titania a O

* Shakespeare a osvícenství - rozpaky

* 1800 - neodmyslitelná součást literární tradice

* Tad Williams - *Caliban's hour* (1994)

* Dan Simmons - *Ilion* (2003), *Olymp* (2005)

Přímo inspirované
Bouří, stejné postavy

* Clifford D. Simak - *Rezervace goblinů* (1968)

* Terry Pratchett - *Soudné sestry* (1988)

* Theodore Sturgeon - *Mikroskopický bůh* (1941)

* George R. R. Martin - *Písečníci* (1979)

John
Fowles:
Mág
(1965)

* Gotický román

* Horace Walpole: Zámek Otranto (1764)

* Předchůdce moderní fantasy i hororu

* Tajemno, nadpřirozeno, intriky, temno, strašidelné hrady a opuštěné zámky, sudba, dědičné prokletí, šílenství, úpadek, smrt...

* Prostor jako „postava“

* Snová atmosféra

Ne vždy fantastické, ale často

* Nejistota - také o fantastickém prvku,

o jeho skutečnosti. I Zámek Otranto jako překlad fiktivního díla

* Přeexponované soustředění na psychiku člověka - přepjatá reakce na rozvoj vědy - dopátrat se nejskrytějších pružin konání.

Vyzdvihování antiracionálního pólu - emotivnosti a hlavně fantazie.

*Romantismus

Přelom 18./19. stol.

- *Cit
- *Osobní prožitek, tajemství a fantazie
- *Trýzněná duše
- *Vypětí bezmoci a odhodlání k oběti
- *Melancholie, stesk, delirium a vášně

X strohost, racionalita osvícenství, klasicismu

Inspirace gotickým románem i středověkou romancí a folklórem

Krajina jako odraz hrdinovy duše

Fantastické jako „vysvětlení“ záhadného, ne vždy nadpřirozené, ale i nepravděpodobné podkládáno fantastickým

Sara Coleridge: Phantasmion (1837) - John Clute: *"the first fairytale novel written in English."* ⁶⁷ *Fairytale X Fantasy*

* E. T. A. Hoffmann

- * (1776 - 1822)
- * Rozštěpení osobnosti, šílenství
- * dvě reality, dvojí/ztracená identita
- * Zločin, vražda
- * Nejistota
- * prolínání přirozené a nadpřirozené domény
- * Hrůza x pohádkovost, alegorie, satira
- * Cyklické opakování, nadpřirozená setkání

- * Zlatý hrnec
- * Rytíř Gluck
- * Ďáblův elixír

Jsem tím, čím se zdám, a nezdám
se tím, čím jsem, jsem sám sobě
nevysvětlitelnou hádankou,
odloučil jsem se od svého já!

* Edgar Allan Poe

* (1809-1849)

* Vraždy v ulici Morgue (1841)

1. detektivní próza

* Bezpříkladné dobrodružství Hanse Pfalla (1835)

* Zánik domu Usherů (1839)

Vědecké myšlení a vysvětlení
Předchůdce science fiction

Horor, inspirován gotickým
románem

* Mystika, fantazie, pochmurnost, zločin, obludnost, rozklad

* Předčasná smrt (mladé dívky), pohřbení za živa, truchlivost,
duševní porucha, přecitlivělost...

Maska červené smrti

Aluze - na autory a díla

* Po celý kalný, ponurý podzimní den, v němž se neozval jediný hlásek, v němž tísnivé mraky visely z nízké oblohy, projížděl jsem zcela sám na koni neobyčejně pustou končinou země a teprve s večerními stíny dorazil jsem na dohled k neblahému domu Usherů. Nevím proč - ale jak jsem jen na dům pohlédl, zaplavil mou duši nepřekonatelný stesk. Říkám nepřekonatelný, neboť jej nezmírnilo ani dojetí, to napůl slastné, poetické dojetí, s jakým prožíváme i nejčernější obrazy smutku a děsu v přírodě. Zahleděl jsem se na scénérii před sebou - na vlastní dům a prosté rysy krajiny kolem, na holé zdi, na prázdná, očím podobná okna, na pár trsů bujné ostřice, na několik bílých kmenů zetlelých stromů - hleděl jsem na to všechno s takovou sklíčeností v duši, jakou nemohu přirovnat k žádnému pozemskému zážitku; snad jen k rozčarování požívače opia, k tomu krutému skoku do všedního dne, kdy rouška snu ohavně padne.

* ...

* A nadlidské vypětí, s kterým pronesl tuto větu, jako by v sobě tajilo moc zaklínadla - zvolna se rozevřely bytelné ebenové vrátně obrovských, starodávných dveří, na které Usher prstem ukazoval. Způsobil to náhlý průvan - ale tam za těmi dveřmi stála opravdu vysoká, zahalená postava lady Madeline Usherové. Její bílý rubáš byl zkrvácený a celé vyzáblé tělo bylo poseto stopami po urputném zápasu. Vteřinu zůstala stát na prahu a jen se chvěla a vrávorala - pak s tichým sténavým vzlykem padla dovnitř, padla na bratra, kterého v zběsilé a teď opravdu poslední smrtelné křeči strhla na zem mrtvého - oběť hrůz, které předvídal.

* Mary Shellyová

* **Frankenstein neboli moderní Prométheus**

* (1797-1851) 1818

* Jednoho deštivého léta roku 1816...Lord Byron,
Percy Bysse Shelley, George Gordona Byron

* **Romantismus:** mladý šlechtic, strašidelný zámek, zakázané vědění...

* **Horor:** vykopávání mrtvol, hřbitovy, trýznění zvířat, pronásledování

* **Vědeckofantastická literatura:** elektřina jako jiskra života, zázraky medicíny, stvoření umělé bytosti

* **Základní témata SF:** umělá bytost, ambivalentnost vědy a techniky (monstrum nejprve dobré), nepředvídatelnost následků pokroku, odpovědnost vědce, pohled na člověka očima jiné bytosti, lidstvo jako celek, hrozba přeměny osobní tragédie na celosvětovou katastrofu, převrácení rolí (ze sluhy pán), opakovatelnost, autoreprodukce

⁷¹**Dojem pravděpodobnosti**

Démoni a duchové jako předchůdci
Návrat ze smrti

Christopher Frayling: Vampyres: Lord Byron to Count Dracula (1992)
the first story successfully to fuse the disparate elements of vampirism into a coherent literary genre.

Vampýr

John William Polidori

Lord Ruthven

Bram Stoker: Dracula (1897)

Anne Rice
Interview with the Vampire
(1968)

72

*Viktoriánská éra

* (1837 - 1901)

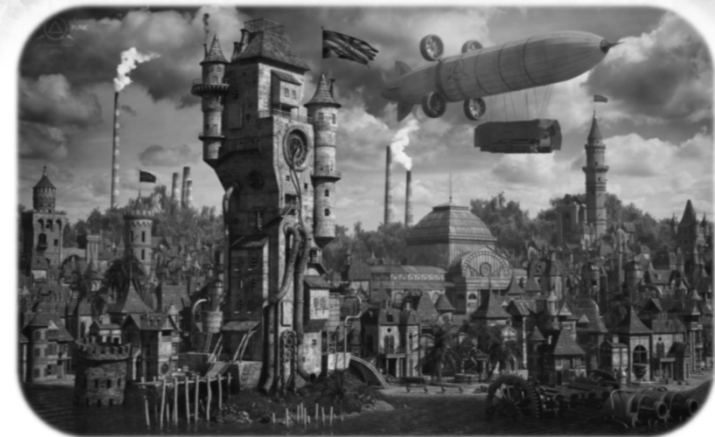
Mír, konsolidace, světová výstava,
koloniální mocnost, novogotika,
Prosperita, vzdělaná střední třída,
Darwin - O původu druhů,
kanalizace, veřejné osvětlení,
projekt londýnského metra

X

* Hromadné stěhování za prací, slumy, bída, dětská práce, prostituce,
žena jako věc (**Josephina Butlerová**)

Steampunk (80. léta 20. století)
Technologie a estetika, prostředí

* Charles Dickens

* Vánoční koleda

* 1843

* Ebenezer Vydřigroš

* Duch obchodního partnera, Duch minulých/současných/budoucích Vánoc

* Pochyby o existenci duchů - váhání čtenáře

* John Clute: zobrazení Londýna - futuristické a podsvětní, hrůzyplné

⇒ Chesterton, Stevenson → město ve steampunku

* Inspirace skutečnou bídou a sociálními rozdíly - osobní (dětství) i okolní

* Duch jako projev lidského svědomí - impulz k otevření očí

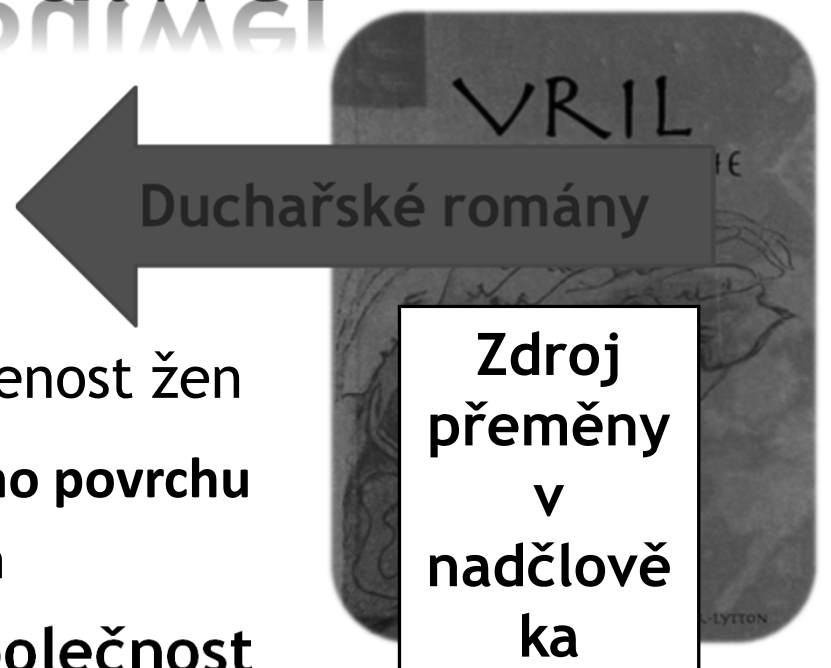
* Apel na solidaritu a soucit

*Lyttton, Edward Bulwer

*(1803-1873)

*Zanoni (1919), Strašidelný dům (1917)

Duchařské romány

*The Coming Race (1871) Nadřazenost žen

Zabrání zemského povrchu

*Teorie duté země Vyhubení lidstva

*Jitro kouzelníků (1960) - tajná společnost

*Nadlidé - fyzicky větší, silnější, moudřejší...

Zdroj
přeměny
v
nadčlově
ka
Telepatie
Stroje

Hledání árijské rasy v podzemí, svastika, nacizmus

*Okultismus - nadpřirozené síly - energie VRILU

Tajemná síla x praktičnost

*Fiktivní reportáž

Přesvědčivost, považováno za skutečnost

* Jules Verne

* (1828 - 1905)

* Věřil, že popisuje záhady zítřka

* Fascinace možnostmi člověka

* dobrodružné cesty, úžasné vynálezy

vize uskutečnitelné

Svémi díly přiměl veřejnost, aby se o nový žánr zajímala

* Vliv na francouzskou avantgardu a surrealismus

* Na základě smlouvy s nakladatelstvím se musel podřídít požadavkům dětské literatury. Nebyl dost dobrý spisovatel, aby obstál v literatuře pro dospělé.

* Nepsal pod tlakem vědeckých hypotéz nutících k extrapolaci, ale pod dojmem prvních projevů technické revoluce v romantickém ovzduší → snadná nákaza lacinou dobrodružností.

* VÝZVA, DOBRODRUŽSTVÍ, TUŠENÉ ⁷⁶MOŽNOSTI

* Herbert George Wells

* (1866 - 1946)

* Sociální SF - morální, etické a filozofické otázky,

* **alegorický přístup**: nastavuje zrcadlo zlověstným

* trendům ve **SPOLEČNOSTI**. SATIRA

* Kam to vše spěje?

POLEMKA

* *Stroj času* (1895)

* Eloii a morloci

ROMÁN VÝSTRAHY

J. Swift

Pohádkové X
pseudovědecké
motivy

* UTOPIE Socialismus (ne třídní boj), světový stát, vzdělání

* *Lidé jako bozi* (1923): 5 principů svobody: soukromí, svoboda pohybu, znalosti, pravdivost, svoboda vyjádření

* Druhá světová válka jako velká osobní rána - potvrzení nejhorších předpovědí, selhání Společnosti Národů. Poslední dílo - *S rozumem v koncích* (listopad 1945) - atomová bomba, testament

* *Ostrov Doktora Moreaua* (1896) - odmítnut jako pobuřující a krutý

Experimenty na zvířatech - zvířecí lidé

* *První lidé na Měsíci* (1901)

Selenité - hierarchizace společnosti - mraveniště

* *Válka světů* (1898)

* Wells ji přirovnal ke koloniálním invazím 19. stol.

Z vědeckého
hlediska
nesmysl

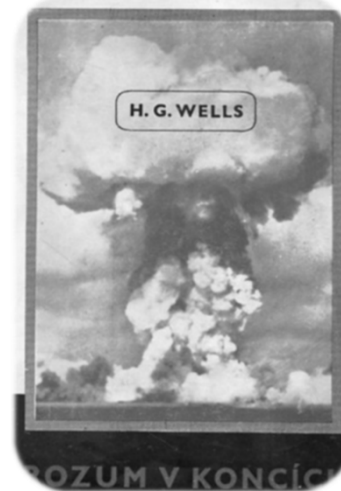
30.10. 1938

Orson Welles

*Technická X sociální

X

Realistické prostředí i hrdina (prokreslený) - fantastická událost, fantastičtí hrdinové (základní, kolosální kontury) Neviditelný Mart'ané

- *W se moc nezabývá vědeckými fakty X v
- *FP vědecky neúnosné (Cavorit - kov pohlcující)
- *volnějši fantazie X spekulace, technické detaily
- *romantizace + typizace X romantičtí hrdinové (polapostav: titánský hrdina x padouch)
- *Stanislava Genčiová - Děti kapitána Granta, Dvacet tisíc mil pod mořem a Tajuplný ostrov $\implies$ svérázná utopie - myšlenky sociální a rasové rovnosti, spravedlnosti, kolonie svobodných...

* Gilbert Keith Chesterton (1874-1936) SATIRA SNOVOST

* *Napoleon z Notting Hillu* (1904)

Alternativní historie (1984),
neosobní vláda

* Prvotina **FILOZOFIE**

* *Anarchista Čtvrtek* (1908)

Městská fantasy, metafyzický
thriller

* Surreálnost (tíživý sen),

* převrácená detektivka, absurdita, komika, snový London

* *Létající hostinec* (1914)

Muslimský režim

* George Bernard Shaw (1856-1950)

Pentalogie - filozofie

* *Zpět k Metuzalémovi* (1918-20)

* *Minulost - Adam a Eva, Současnost, Budoucnost - 3000 a 31920*
Lamarckismus - vůle k pokroku, eugenika

* Dlouhověkost, transformace v netělesné bytosti, silové pole, ekv.
mobilních telefonů, zánik Londýna

* *Příliš pravdivý, aby byl dobrý* (1932)

Blízká budoucnost - dystopie

